

ՅԱՅՏԱՐԱՐԻ ՓԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆ 10
ՄԻՋՈՎՈՐՈՒՄՈՒՄ ԳՃԱՐՆ Է 1
ԿՈՊԵԿ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԻ ՓԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԼՆԴՈՆԻՆԻՍԻՍ
ԵՆ ՀԱՅԵՐԻ ԵՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐԻ ԼԵՂՈՐԵՐՈՐԴ

ՄԵԼՈՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ
ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՍՏ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ
ՏԱՐԻՆԻ ԳԻՆՆ Է 8 Ռ
ՕՏԱՐԱՐԱՐԻ ԳԻՆՆ ԵՆ ՈՐԴԱՐԱՐԻ
ԵՆ ՐԵԴ. ԴԱՅԵՐԻ, ՊԵՇԱ ԱՐՄԵՆԻՅԻ
Դ. ԴՈՒՆԻՍ

ՄԵԼՈՒ

Ամսաթիվ 26-ին Մոսկվայում փակվեցին Ստեփանյան Բաղյան Նազարյանները, որ Հայ աշխարհիկ գրականության համալսարանում նախաձեռնված իրենց համալսարանի համալսարանում և կարելի է ասել նորա գլխավոր հիմնադիրներից մեկն էր։ Ստեփանյան Բաղյան Նազարյանը Պարսկաստանի զործառնականներից էր։ Տնայն էր 1811 թ. թիվերում (ճիշդը չգիտեմ)։ Նորա հայրը Տեղ Եսայի քահանայի բարեպաշտ քահանայ էր և յարգելի շատ ժողովրդական, որ մինչև ցայսօր էլ նորա յիշատակը յարգում է իրեն սուրբի և նորա գերեզմանի վերայ բռնկված լինելու և որովհետև ինքնուրույն չէր ուղիղ համբավել Ստեփանյանի վերայ, որ նշանակալի շատ բարեպաշտ էր և կրօնասեր։ Տեղ Եսային իւր կրօնական արգելքով Ստեփանյանին, տեսնելով նորա արամեական լինելը, լուրջ և ուսման ղարբաբները Պարսկաստանի մաս, որ իւր ժամանակ ուսումնական վարդապետներից էր։ յետոյ մանուկ Ստեփանյանը դառնում է թիվերում Ներսիսյանի զարգացող աշակերտներից մեկը։ Այստեղ իւր ուսումը աւարտելից յետ նա միջնորդութեամբ մեկնում է Գորգատ, որոյ համալսարանում էլ աւարտում է իւր ուսումը, իբրև ամենայնաբարձր ուսանողներից մեկը։ Իւր ուսումնական աւարտելից յետ նա մտաւ արքունի ծառայութիւն և իբրև արևելագետ (որովհետև Հայերէն և Պարսկերէն ուսել էր Ներսիսյանի զարգացում և հմտութիւն էր այդ լեզուներին) նշանակվեցաւ պրոֆեսոր Ղազանի համալսարանի, այս ժամանակ նա գրեց Ռուս լեզուով և իւր առաջին երկատեղութիւնը «Փորձ Հայ գրականութեան»։

1848 թ. աշնանին, երբ Ղազարեանը ձեռնարկեց լեզուն դարձաւ Ստեփանյան Նազարեանը հրապարակեց Գորգատի Պարսկական և Արաբական լեզուների բարձր մասնագիտական դաստասան համար։ Հայ գրականութիւնը միշտ մտիկ էր հանդուգնութեամբ արտին, ուստի և նա իբրև ուսուցիչ Ղազարեան ձեռնարկում ապագայից օգնութեամբ մի քանի Հայաստանի անձանց իւր «Հոգեբանութիւնը» (գրաբար լեզուով) Այսինարանը (նոր ձևով) և Հանդէս նոր Հայաստանութեան» երկու մեծագործ հատորները ընտիր ընթերցանելի յոգնածներով։

Կամենարով աւելի ծառայութիւն անել Հայ գրականութեան 1858 թ. աշնանին նա սկսաւ հրատարակութիւնը «Հիւսիսային» օրագրի, որ նորա անունը աւելի ժողովրդական արաւ Հայոց մէջ, իւր քննարկական ուղղութեամբ։ Նա սկսաւ, իւր տարիներու արշաւա-

տակից կրօն էմանուէլի (Մ. Նազարեանի) օգնութեամբ։ Հայ ազգի կեանքի մէջ եղած երեւոյթները, քննութեան ենթարկել և յետոյ փոխութիւն անելու ջանքը։ Այս ուղղութիւնը բնականապէս պէտք է յարուցանէր նորա գէթ անհասկացողներից և կրօնամեղներից մեկը։ Մտաւանդ նորա ինքնաստեղծ աշխարհիկ լեզուն և յետոյ փոխութեան (թեթորմ) պահանջը Հայ եկեղեցւում մէջ (միայն եկեղեցականաց վեճակի վերայ էր և ոչ եկեղեցւում կարգերի և վարդապետութեան, դէպի որոնք, որքան մերձադասպէս ծանալում ենք Ստեփանյան Նազարեանից, շատ ջերմեանք էր և մինչև անգամ մոյս-ոսանք) զրգուցեց եկեղեցական դասից մի քանիներուն, որոնց մէջ էր և այն ժամանակվան խմբագիրը Մեղրի Հայաստանի լեզգրի հ. Ստեփանյան Մանուկեանը։ Բայց այս դիմադրողների և հակառակորդների ոյժն ունէր էր Նազարեանի գիտականութեան և մանաւանդ հաստատարութեան դէմ, որ մինչև անգամ յամառութեան էր հասնում իւր համալսարանները պաշտպանելով, նա մանաւանդ որ ժողովրդեան հասկացող մասը միշտ համակրում էր նրան և օգնում։ Ստեփանյան Նազարեանին ուղեւ Հաստատարութեան թուրութիւն վերաբերելը տղայամտութիւն է և նրան բոլորովին չմտաշէլ է։ Նա «Հիւսիսային» դարձրեց 1864 թ. աշնանին, ոչ թէ ընկճված իւր հակառակորդներից, այլ նիւթական միջոցների պակասութիւնից, որովհետև նորա ճշմարտաստութիւնը կորեց և մի քանի հարուստների արած նպաստի աղբիւրը։

1870 թ. Ստեփ. Նազարեանը հրապարակեց տեսութեան Ներսիսյան ազգ հոգ. զարգացումը այս պաշտօնը վարել միայն երկու տարի և Ռուս լեզուի քերականութիւնը գրեց։ Բնականապէս հանգամանքներ և նիւթական գրութիւնը աշխարհիկ նրան կրկին Մոսկվա գնալու և Ղազարեան ձեռնարկում իւր նախկին պաշտօնը վարելու։ Վերջին տարիներում նա կրկին մտադիր էր Մոսկվայում Հայ դրական ասպարէզ մանելու և կամենում էր հրատարակել «Հայտեր» անունով մի օրագիր, միայն նրանից անկախ պատճառներն արգելք եղան նորա այդ գիտասիրութեան։ Նա վախճանեցաւ 68 տարեկան հասկում տունը իւր վերջին նպատակին հասնելու, որ զուցէ նորա անցեալ գործունէութեան պատիւ պէտք է լինէր։

Ստեփանյան Նազարեանը իբրև մարդ շատ թոյլ հայ էր, բնատուրանք, ոգորմածաւիրու և բարի. պատրաստ կարօտեալին օգնելու իւր ձեռքից եկած ամեն միջոցներով։

Օրհնութեամբ լինի նորա յիշատակը, որ անշնչի կից Հայ պատմութեան մէջ։

Կ. Պոլսի Արարատեան ընկերութիւնը ստացել է Հայերի մէջ ժողովրդականութիւն, նա ամեն հայ հասարակութեանց յայտնի է, ամեն տեղ նա անուն ստացել է և նորա համար ամեն ուրեք լինում են թէև շատ նուազ կերպով հանգամանակութիւնը։

Ողբան մի հաստատարութիւն աւելի ժողովրդականութիւն ստանում է, այնքան նա հասարակաց խորհրդածութեանց, համակրութեան և մի և նոյն ժամանակ քննութեան առարկայ է դառնում. այս շատ բընական է։ Սոյն դրութեան մէջ է և Արարատեան ընկերութիւնը, գէթ մեր Ռուսահայոց մէջ։

Բնական է, որ տալուն և հաշիւ պահանջել կայ և մենք չենք դարձնում, որ ոմանք ցանկանում են իմանալ, թէ իրանց սուած դրամներն արդեօք ինչպէս են գործ դրւում։ Ամեն գործակատարութեան մէջ կարեւոր է ունենալ վստահութիւն և հաւատ։ Այդ վստահութիւնն ու հաւատարմութիւնը յիշեալ ընկերութիւնը կատարեալէս իրաւունք ունի վայելելու, քանի նա իւր գործակատարութեան իւրաքանչիւր մեայ հաշիւը տպագրութեամբ տուած է Հայ հասարակութեանց և մինչև անգամ իւր ապագայ տարուան նախահաշիւը հրատարակած է, որ Սեղուի առաջնկայ համարի մէջ կը հրատարակենք ի

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԻ ԿՏԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

(Շարունակումը)։

Ի նկատի ունենալով Հ. Սարգսի մըշտական գանգաւը, որ ուսումնարանի կառավարութիւնը և գործերը շատ դանդաղ են գնում, միաբանութիւնը որոշում է ուղարկել Փարիզ ուսումնարանին ծառայելու Հ. Գաբրիէլ Այվազովսկուն և Հ. Գաբրիէլյանին 1848 թ. Գոթա գալու առթիւ թէոդորեանը գրում է Հիւսիսային յանդիմանութեան նամակ որով նա ապացուցանում է, թէ միաբանութիւնը քանդում է բարեբաղի կտակի միտքը և ապագան, զգուշացնելով թէ զրկելով ազգին այդ բարութիւնից միաբանութիւնը կընկնի պատասխանատուութեան ներքոյ և ինչպէս կտակակատարները, նմանապէս պետութիւնները կարող կը լինեն հեռացնել միաբանութիւնը այդ իւրեանց իրաւունքից վարձարանի և դրամի վերայ, և թէ աղքատ մի օր ընդհանուր հայի կը պահանջէ միաբանութիւնից սորա անկանոն մատակարար-

ութեան մասին և գրում է Հիւսիսային բացի այդ մեծ սպառնալիքներ և՛ օրինակ ու աղիկ կողմից։ Այս գանգաւի դէմ միաբանութիւնը պատասխանում է, թէ ինքը միաբանութիւնը կտակը հասկանում է և կատարում է ընդհանուր ազգի համար, միայն արգելքներ են լինում նորան, օրինակ. պատրիարք Մատթէոսը նոյով անգամ կարգաց այն ծնողաց, որոնք իւրեանց մանկանց կուղարկեն Փարիզ, որպէս զի կրօնավորն չը լինեն միաբանութեան վարչութեան ներքոյ։ Այսպիսի կերպիւ շարունակվում են փոխադարձ մեղադրութիւնը թէոդորեանի և Հիւսիսային մէջ զանազան անկարգութեանց մասին, որ կատարվում էին և որ հակառակ էին կտակի մտքին։ Ի վերջոյ տեսնելով որ 1) վարձարանը բոլորովին չէ ծառայում կտակի նպատակին, 2) ծախքը շատ է և 3) հարկաւոր է ծառայեցնել ուսումնարանը բարեբաղի կառքին և 4) երկուքը Մուրատեանից, որ միաբանութեան միշտ զիմարում էր, որոշում են վարձարանը տեղափոխել Պոլիս, միայն անկող ծախել Փարիզի տունը։ Երեւելի է այն նամակը, որ Մուրատեանը գրում է Հիւսիսային,

թէ երբ կըտարը Մուրատեանը հարցնէ նրան, թէ ինչ գրութեան մէջ է հրատարակել, գրամն և ինչ է եղել ուսումնարանը և ինչ յառաջագիտութիւն ունի, ինքը չէ կարող ոչինչ պատասխանել. որովհետև ուղիղ պատասխանը չափազանց կը վնասի միաբանութեանը, իսկ սուտ խօսելը մարդու խղճմանը չէ ներում։

Այդ միջոցին պապը կամենում է տանել վարձարանը Հռոմ և բողոքովին իւր հակադրութեան ենթարկել Հռոմէական պրոպագանդայի միջնորդութեամբ և այդ լինում է զվարդապէս Եղեարդ Մուրատեանի կարճատեւութիւնից, որ միայն նաւար էր համարում այդ վարձարանը Միսիթարեանների ձեռքից հանելու համար (ի 1850 ամի)։ Երբ Հռոմ տանելու գաղափարն էլ ստեղծեց, այն ժամանակ դարձեալ պապականութեան աղիցեութեան ներքոյ Հիւսիսային գրում է մի նամակ Սարգսի թէոդորեանին թէ «Այդ մեղ զհետ եմք հետազօտել աստ թէ մարթ լիցէ արդարացուցանել զայս մեր գործ, ապա թէ ոչ այս լիցէ մեր առ այն պատասխանի, զի ըստ հարկի բանից կտակովին, որ ի պատարակութիւն

նպագի մանկաւոյն կարգէ անխախ զվարձարանն, ի նոցանց իսկ ի հերձուածոց ստիպեալը յանձն առաք ընդունել և զնոցա որդիս, պայմանաւ ուսուցանելոյ նոցա զուղղափառ վարդապետութիւնս Հռոմէական եկեղեցւոյ, յուսալով զի վարձարանը յայն, ընդկապցին ի նոյն և չհանցին մանկունքը։ Բայց տեսեալ ապա զի ի դառնալն առ իւրեանցն հանապազօրոյն կալ միւս անգամ ի հերձուածս իւրեանց, արժակեցար զնոսս եւ ոչ առնուիք զոր ի նոցանց»։

Այդ խօսքերին հ. Սարգսը տալիս է երեւելի պատասխան իւր նամակի մէջ Հիւսիսային, որ գրված է 25 հոկ. 1850 ամի։

«Չեղկորոյս զայս չը կարեմք մեք չառնուլ զի բարեբաղութիւն զարգացս մերոց է անխախ վստ ամենայն Հայոց... «Սեղ թուի թէ միաբանութիւնս մեր պարտի մահու չափ զգուշանալ ի խորհրդոց անտի խոստանալոյ ծառայելին ոչ և ընդունել աշակերտս ի Հայոց անտի, զի վտանգ է զրգուցել զրովանդակ ազգն, իւրաւարք, ընդդէմ մինչև եկեղեցւոյն միաբանութեան... Թողից ամեն զիտէ մտացս, որ ըստ անեղի կատարման կամաց լարեա-

րաց, ճշմարիտ է, զի այժմ սակաւ են Հայք, որ յօժարին աշակերտել զմանկունս իւրեանց, բայց մեք գտնէ յիւրաւունս մեր կամք և կարեմք ասել ցնոսս և ասեմք իսկ համարձակ, Թէ դարոց մեր բաց են առաջի ամենայն նպագի մանկանց անխախ։ Այլ եթէ յանձնարարութիւն ինչ առնիցեմք զրով կամ բանի կամ գործով, թէ ոչ ընդունիմք մեք զՀայս ի վարձարանս մեր, կորստանեմք զիրաւունս մեր եւ վնաս մեծ առնեմք ազգիս եւ եկեղեցւոյ, Գիտաստիք Գեոր. Տեղ, զի ըստ կարեմաց մերոց, նոյնպիսի վստակար է այս առաջարկութիւն, որպիսի և փոխադրութիւն վարձարանի ի Հռոմ»։

Պապի աղիցեութիւնը և սաստը Հիւսիսային Արարատեանին այն հետեանքը, որ սա կամենում է բողոքովին ենթարկել Մուրատեան վարձարանը Հռոմ մի հակադրութեան և դարձնել միաբանութեան պապի գործիք։ Այդ բանը երևում է նրանից, որ Հիւսիսային մի երդմանով մեք զՀայս է ուղարկում պապին, որով յայտնում է իւր կատարեալ հպատակութիւնը պապին բոլոր միաբանութեամբ։ Այդ յայտարարութիւնը բաղկանում է 10 յօդուածից և ունի Հաւատարմութիւն և ցոյց

միասնութիւն նուիրատուաց, որպէս զի նորա կրկնապատկան և եւապատկան իրանց տարեկան տուրքը յօգուտ Կ. Պօլսի ամեն ուսումնարանական ընկերութեանց:

Նախահաշուից երևում է որ ընկերութեան միջոցները համեմատելով գործի ընդարձակութեան հետ, շատ անշնչան են: Միջոցների պակասութիւնն, որ պէտք է ստիպէ ընկերութիւնը գործելու ներ շրջանի մէջ և թող յստիքով պարզէ, որ թող չպիտի տայ և՛ նրանից մեծամեծ պահանջներ անելու: Այլ առաջ ունենալու է, որ գործող անձինք էլ պէտք է լինին մեծ մասամբ Հայաստանի մէջ եղող յոյժերն, որոնք ոչինչ նախապատրաստութիւն չեն ունեցել: Ամեն բան նորից սկսելու է, ամեն բան ստեղծելու է: Այսպիսի հանգամանաց մէջ և՛ սխալանք կարող են լինել և՛ թերութիւնը, բայց գործի յաջողութիւնն և յառաջագիտութիւնը պահանջում են եւանդ նրանց ուղղելու և աւելի զոհաբերութիւն նրան իւր նպատակին հասցնելու համար:

Յուսանք, որ Ռուսաստանի հայ հասարակութիւնը հասկանալով այս հանգամանքներն և Արարատեան ու այլ ընկերութեանց մեծ նշանակութիւնը ճաշկաշայտատան պապայ բարօրութեան համար, կսկսեն աւելի մեծամեծ գումարներ զտնելով, նրանց տալ միջոց իրանց ստանձնած ծանր և քաղցր պարտականութեան համեմատ մեծամեծ գործելու, մեծ մեծ միջոցներով:

Ընկերութիւնը, բացի գալորցիներ բանալը, պէտք է թէ ուսուցիչներ ու ձեռնարկներ պատրաստեն և թէ ամենայն ուսումնական պիտոյքները հոգան: Եւ այն ամբողջ ճաշկաշայտատան համար, թող գործի այս ընդարձակութեան համեմատ մեր Ռուսահայք իրանց նուէրները տան և իրանց իրաւացի պահանջներն էլ անեն ընկերութիւնից այս գործակատարութեան համար:

Մեզ վաղարշապատից հաղորդում են, որ յարգւող պ. Պերճ Պաօշեանցը

նշանակած է երեանի թեմի թեմական տեսչի օգնական 1,200 ուսումնով: Ինչպէս երևում է, սխալ է եղել առաջ տարածված լուրը հայր Վահան Բաստամեանցի տեսչութեան մասին:

Պ. Պերճ Պաօշեանցը հայ դպրոցներում բաւական տարիներ գործած է և պէտք է ասել, որ յաջողութեամբ, մանաւանդ Շուշուի և Ա. զուլիսում, ուստի ունի փորձառութիւն դպրոցական գործի մէջ և չենք տարակուսել, որ նա այդ փորձառութիւնից օգուտ քաղելով երեանի թեմի հայ դպրոցների վեճակն աւելի լաւ գրութեան վերածելու կշանայ, եղածների բարեկարգութեան վերայ հոգալով և նորանորները բացանելով այն տեղերում, որոնք կարօտ են դպրոցի: Գործը շատ ծանր է և դժուար. բայց յոյս կտանք, որ պ. Պերճ Պաօշեանցը խորհրդակցելով դպրոցական գործին հմուտ անձանց հետ երեանում, Աղեքսանդրապոլում և այլ տեղերում անաշուտութեամբ, գործի յառաջադիմութեան կնուիրէ իւր ջանքն ու կարողութիւնը: Անշուշտ նա կաշխատի երեանի և Ա. զեքսանդրապոլի ուսուցչական խմբերի և հասկացող ուսումնական անձանց հետ խորհրդակցելով կազմել մի ընդհանուր նախագիծ թեմի ծխական դպրոցների համար, որպէս զի սոքա միակերպ և կանոնաւոր ընթացք ունենային և ոչ իւրաքանչիւր դպրոցի ընթացք կախած լինէր ուսուցչի կամքից և անձնական համոզմունքից, ինչպէս մինչև ցայժմ լինում էր, հսկողութեան կատարելաբացակայութիւնից, ըստ որում թեմի շատ դպրոցները մինչև ցայժմ թեմական տեսչի երես անգամ տեսած չեն: Մենք չենք կամենում պակաս թախել թեմական տեսչին, որ միջոց էլ չէ ունեցել գործ տեսնելու, ոչ ուժիկ և ոչ էլ ճանապարհածախք ստանալով և լրի անուշ միայն կրելով: Յանցանքը հոգեւոր իշխանութեանն է եղել, որ պարտք դրել է ու միջոց և իրաւունք չէ տուել:

Կյուսանք, որ պ. Պ. Պաօշեանցն առանձին ուշք կդարձնէ Աղեքսանդրապոլի վերայ, ուր մի խումբ ուսուցչաց շատ տարիների ընթացք

բուժ սիրով և համաձայնութեամբ, չնայելով շատ խոչընդոտների, գործում էր յօգուտ դպրոցների և սրբանց ազատ պահում իրանց եւանդը և անձնութեամբ շահաւորներ լինելու ամեն մեքենայութեանց և խորհրդակցելով դէմ, բայց այժմ ինչպէս երևում է, մի որոմն ցանկ են թշնամի ձեռքերն այդ խմբի մէջ: Կյուսանք որ պ. Պ. Պաօշեանցն այդ որոմն կհանէ և Աղեքսանդրապոլի դպրոցները կազատէ խանգարման վտանգից:

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

ԲԱՇ—ՇՈՐԱԳԵԱԼ

(Թղթապետական ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՐԱԳՐԻ):

Շոյ գիւղի ծխական դպրոցը իւր գոյութեան օրից մինչև ցայսօր չառաքուչալ բաղդի ձեռից հալածուելով զորութեամբ ու կանգնելով, փակվելով ու բացուելով, հապարաւոր մնաւաւոր հանգամանքների ու անուշութիւն հարուածների հանդիպելով, վայելել է շատ դառն օրեր և անթիւ տառապանքներ: Անիրաւ բաղդի կարծես ուզում է միանգամայն խորտակել այս սուրբ տաճարը և զրկել կարեւոր դաստիարակութիւնից շատ գիւղական ուսումնասիրող դասակներ: Երբ անցել 1878 թուականին Ռուսաց զօրքը ոտք դրեց ճաշկատանի սահմանը և տիրեց այս տեղերին, Բաշ—Շորագեայից էլ սկիւսեցին ազատ շուէլ քաշել և մտածել իրանց կրօնի, ազգութեան, և կեցիցու և մանաւանդ իրանց անկիրթ դասակների դատարարութեան վերայ: Ղարսի Գրիգորիոս վարդապետի յորդորանք ժողովներ կազմեցին, դրամական նուէրներ հաւաքեցին, ծխական դպրոցի կողմէր դուռը կրկին բացեցին, Աղեքսանդրապոլից կարգին վարժապետ հրաւիրեցին և իրանց գաւախները դաստիարակելու յանձնեցին: Ամեն բան

կարգի կանոնի տակ ընկաւ և ահա մի ամբողջ տարի էր որ դպրոցը արտաքին մեծաներից ազատ շարունակվում էր: Բայց անիրաւ բաղդը կրկին նախանձեց և մի նշանաւոր հարուած կրկին հասցրեց այս խեղճ դպրոցին: Այս տարի ապրիլի 9-ին գիւղերը աւաղակները մտան այս գիւղի կեկեցիցին և կողոպտեցին տարան ոչ միայն եկեղեցապատկան արծաթեղէն անօթները, խաչերը, գլխաւորները, այլ և անրաղտ դպրոցի 500 ուսուցչի գումարը, որ մեծ նեղութեամբ հաւաքել էին ողորմելի գիւղացիք և որպէս աւելի ապահով մնալու համար եկեղեցում պահել էին:

Խեղճ գիւղացիք շատ խոր վերաւորութեամբ, մտածում են իրանց կորուստի վերայ և ոչինչ հնարք չեն գտնում: Մեծ ուրախութիւն կլինէր, եթէ մի քանի բարեխիղճ հարուստներ ազգասիրաբար հրապարակ դուրս դային և իրանց հարստութեան գանձարանից մի մի փոքրիկ բաժին նուիրէին այս անխիղճար դպրոցին և նորոյ այս անանդունելի վերքը կըրկին առողջացնէին: Ի հակառակ դէպք, ևս կարծում են որ Շորագեայի անբաղտ դպրոցը էլ մի կրկու տարի փակուած կմնայ և շատ գիւղական մանուկներ կրկին անգոր կթափաւնին փողոցներում:

Ս. Տէր-Մեղիսեցիեանց:

Կ. Պ Օ Լ Ի Ս

(Թղթապետական ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՐԱԳՐԻ):

Վաղուց է, որ խոստացել էի և կը փափագէի մայրաքաղաքին ազգային ընկերութեանց մասին պարբերաբար ձեռնդրելու ձեռնարկներ հաղորդել, սակայն քաղաքին և ազգային կարեւոր խնդիրներ չէին ներքի իմ այս իղձս յրացնելու: Իղձ մը՝ որոյ չարժանութիւններն մին է անշուշտ կոխողական Հոյ ազգութիւնը, որ Պեռլինի վեհաժողովին ի վեր իւր բոլոր ուղարկութեան թուրքիոյ Հայոց վրայ դարձուցած կերելի:

Մայրաքաղաքին՝ ազգային լրագիրը որ յառաջ յայտարարած էին, թէ այս տարի Արարատեան ընկերութեան անդամ մտադիր են տարեկարճը սօնել և անշուշտ այնպիսի վաղուց է, որ խոստացել էի և կը փափագէի մայրաքաղաքին ազգային ընկերութեանց մասին պարբերաբար ձեռնդրելու ձեռնարկներ հաղորդել, սակայն քաղաքին և ազգային կարեւոր խնդիրներ չէին ներքի իմ այս իղձս յրացնելու: Իղձ մը՝ որոյ չարժանութիւններն մին է անշուշտ կոխողական Հոյ ազգութիւնը, որ Պեռլինի վեհաժողովին ի վեր իւր բոլոր ուղարկութեան թուրքիոյ Հայոց վրայ դարձուցած կերելի:

Այսպիսի կերպով Մուրատեան վարժարանը ընկնում է Միլիթարիաների, աւելի լաւ ասել, պապի ձեռքն և շարունակուած է իւր գոյութիւնը մեծ թիւ թուականներով հակառակ Մուրատեանի կտակի նպատակին, իմաստին, կտակաւորների կամացը և ազգային ժաւանդութեան իրաւանց: Միլիթարիան միաբանութիւնը պրօպագանդայի աղեկացութեան ներքոյ միանգամայն տիրապետում է վարժարանին և նորա ստացուածքներին և մերժում է ամենայն իրաւունք ձեռնամուկ լինելու նորա գործը:

ձեռք, որ ընկերութեան բարձր գրից համապատասխանող լինի, լրագրաց այս պահանջը, որ կրնար իրաւամբ բաւական երկեղ ազդել, կերել թէ Արարատեան եւանդը աւելի բարձրեց, որ հասարակութեան յուսացածէն աւելի ընդ կերպով կատարեցաւ և ամեն հայու խօսակցութեան նիւթ եղած է այս օրերս: Եթէ թղթակցի մը պարտք է անկողնակալ լինել և ճշմարտութենէ չհեռանալ հարկ է խոստովանել թէ ապրիլ 15 Ազգ. տարեգրաց մէջ նշանաւոր և գեղեցիկ էջ մը պիտի բռնէ, որ ամեն լրագիրը անփոփոխ ապագային ընծայել փափագեցան իրենց տեսածին հաւատարմ թարգման հանդիսանալու համար: Մենք ալ իբրեւ Մեղուի թղթակցի թէն ամենանշանակալ, վերջապէս բարեկամ մը միջնորդութեամբ յաջողեցանք այդ բազմութեան մէջ մտնելու և կէս պաշտօնական հրաւերով ալ ընդունելու, որպէս զի հանդիսին անձնապէս ներկայ գործունեւ հանդէսն աւելի Մեղուի պատասխանական ընթերցողք գէթ երեսկայութեամբ մասնակցի ըրած լինելը այնպիսի սօնի մը, որոյ մասին կարելի չէ որ կոխկառնէ Հայք անտարբեր մնային: Հարկեաւ չէին վստահուիք Գրիգոր Էֆէնդի Օսման, վստահուիք Ստեփան վաչա Աւանեան, վստահուիք Մեղուի Էֆէնդի Գրիգոր, վստահուիք հրաւիրուած էին եւրոպական և տեղւոյն մի քանի նշանաւոր թղթակցները և իւրաքանչիւրը, ինչպէս Թանի (Temps), Դեպատի (Debat) և Կոլոսի (Golos) Թղթակցները, Լեւանտի (Levant) և Ստամբուլի (Stamboul) հրաւիրուած էին մայրաքաղաքին ամբողջ Հայ խմբագիրները, հրաւիրուած էր բողոքական եղբայր ազգային Մահմետեան Բակըր Էֆէնդի, ազգային նշանաւոր վաճառականներէն Կիւրպչիեան Հաճի Սերուրը և Մարգիտ Էֆէնդի, ազգային ժողովուրդ դեւատնայական Եւսուֆեան Տիգրան Էֆէնդի, ազգային մեծ երեցիկանց պարագլուխ Մէլիքիեան Բարդի Էֆէնդի ինչպէս և իւր եղբայրը Ալեքսանդր Մեղուի Էֆէնդի: Եւսուֆեան Տիգրան Էֆէնդի, ազգային մեծ երեցիկանց պարագլուխ Մէլիքիեան Բարդի Էֆէնդի ինչպէս և իւր եղբայրը Ալեքսանդր Մեղուի Էֆէնդի:

Եւսուֆեան Տիգրան Էֆէնդի, ազգային մեծ երեցիկանց պարագլուխ Մէլիքիեան Բարդի Էֆէնդի ինչպէս և իւր եղբայրը Ալեքսանդր Մեղուի Էֆէնդի: Եւսուֆեան Տիգրան Էֆէնդի, ազգային մեծ երեցիկանց պարագլուխ Մէլիքիեան Բարդի Էֆէնդի ինչպէս և իւր եղբայրը Ալեքսանդր Մեղուի Էֆէնդի: Եւսուֆեան Տիգրան Էֆէնդի, ազգային մեծ երեցիկանց պարագլուխ Մէլիքիեան Բարդի Էֆէնդի ինչպէս և իւր եղբայրը Ալեքսանդր Մեղուի Էֆէնդի:

է տալիս, որ միաբանութեանը պարտաւոր է բոլորովին հրաժարվելու հայութիւնից, Հայերից և կրթելու ուսումնարաններում մանկանց Հռովմէականութեան ոգով:

«Ողբերկ միաբանութեան... Ո՛չ ապաքին պարտ և արժան է ինձ զայն առնել, զոր խիղճ մտաց չը կարէ լուել, զոր պատիւ անձին պահանջէ, զոր սէր ազգին ստիպէ և արդարութիւն բռնադատէ, և զոր յիշատակ երեսուն և վեց ամաց վատակցւոյ չը կարէ երբեք մոռանալ, այս է յայտնովն ստացուած Մուրատեան վարժարանին, անցուցանել տալ ի մուրհակ այն ստացուածոց նորա դանուն ժառանգաց բարեբաղին ըստ դաշնաց, որ ի մէջ իմ և նոցա և եւ զոր հաստատեաց համարն միաբանութեան ստորաքղովն իմ իմ ըստ պահանջման Յովնանու Մուրատի, որպէս զի չը կարելի միաբանութիւն ստացուցանել զայն և կարգել տալ ի կողմանէ ժառանգաց բարեբաղին ինքնակալ վարժարանին, որպէս զի անաշուտութեամբ լինի ընտրութիւն մանկանց դպրոցին և արդարութեամբ մատակարարութիւն նորին, վայելի համարն ազգի զիրարուն իւր, ըստ դիտարկութեան:

Թեան բարեբաղին ընկնել միջոց զի և զմուտ վարժարանին և պաշտպանելով զյուսալուծութիւն նորին ի խափառարարաց և ի վրնասակարաց, գրում է Կ. Մարգիտ:

Քաղաքներում Հիւրիւրիւր ստորաքղով և միանգամայն կեղծաւոր պայտարարութիւնով, պապը գրում է փարիզու աղբակիտկոպոսին և նախարարին, որ փոխադրեն Մուրատեան վարժարանը Հռովմէ: Նախարարը խորհուրդ է տալիս, որ Կ. Մարգիտ թէոգորները իւր ընկերներով ենթարկեն կառավարութիւնը ուսումնարանի նախարարութեան և այն ժամանակ պապը կդադարացնէ իւր պահանջը: Իսկ փարիզի աղբակիտկոպոսը, ստանալով Մարգից պատասխան, թէ Մուրատեանը բոլորովին հակառակ է այդ փոխադրութեան, յայտնում է այդ պապին: Մի և նոյն ժամանակ թէոգորները յորդորում է Յովնանէն Մուրատեան պաշտպանել պապի դէմ իւր և ազգի իրաւունքները վերաբերութեամբ վարժարանին: Իսկ Մուրատը զգուշ լինելով Միլիթարիաներից, չէ կամենում հետեւ Մարգի խորհրդին: Բայց Պօլսից Հայք գրում են մի խնդիր: Գաղղիոյ կառավարութեան խնդրելով թող չտա

փոխադրելու ուսումնարանը Հռովմէ: Իսկ պապը գրած չառնից և Հիւրմիւլից՝ կամենում է փոխադրել այն, երբ հակառակողները կը հեռանան ուսումնարանից: Ստիպուած զանազան սպառնալիքներից և յորդորումներից՝ հեռանում են Գ. Ալվաքեան և Ալբերտիոս Գալֆայեանը, որոց պատճառով մեծ թշնամութիւն և անկարգութիւն է ծագում աշակերտների մէջ: 1855 թ մի ապրիլի 14-ին Հիւրմիւլը գրում է հրամանագիր Ս. Թէոգորներին հեռանալու: Մուրատեան վարժարանից: Այս առթիւ Հ. Թէոգորները գրում է Հիւրմիւլին մի ստորագրելի անէջքով և հայտնանքով ի պատասխան, պաշտպանելու իւր անձն և գործը: Հիւրմիւլը զատ է բաց անում Գաղղիացոց դատաստաններում թէոգորներին զարդոյց հեռացնելու նը: պատակով և դատարան ընդունելով, որ թէպէտ ուսումնարանի խնդիրը քստ իրաւանց աղբիս այնքան Գաղղիացոց չի պատկանում Ֆրանսիայի դատարանին, այնու ամենայն կարգ պահպանելու համար այնտեղ, որ մի գուցէ փոխադարձ յանդիմանութիւնից անկարգութիւններ ծագեն, հարկաւոր է տեսնում

որ թէոգորներն հեռանայ վարժարանից: Հիւրմիւլը անկարգութեանց առաջն աւանդութեամբ, վարժարանում մինչև անգամ ժամանակներ հիւսիսի կարգադրում է, որպէս՝ զի աշակերտներին երկեղ տայ: Անպատուելով և պարտաւորութիւն հանում են Հ. Մարգիտ վարժարանից: Նա գնում է Հ. Գաբրիէլի սենեակին օթեան որոնելու: Գորանից յետ Հ. Մարգիտը կրկին յորդորում է Յովնանէն Մուրատին բողոքել միաբանութեան դէմ, իսկ Յովնանէնը միանգամայն մերժում է ամեն հոգս վարժարանի վերաբերութեամբ:

Այսպիսի կերպով Մուրատեան վարժարանը ընկնում է Միլիթարիաների, աւելի լաւ ասել, պապի ձեռքն և շարունակուած է իւր գոյութիւնը մեծ թիւ թուականներով հակառակ Մուրատեանի կտակի նպատակին, իմաստին, կտակաւորների կամացը և ազգային ժաւանդութեան իրաւանց: Միլիթարիան միաբանութիւնը պրօպագանդայի աղեկացութեան ներքոյ միանգամայն տիրապետում է վարժարանին և նորա ստացուածքներին և մերժում է ամենայն իրաւունք ձեռնամուկ լինելու նորա գործը:

Թեւրին և ուսումնարանի մատակարարութեան: Այդ պատճառով Հայ Լուսաւորչական աշակերտների թիւը դպրոցում նուազում է, իսկ Յրանա—Պրոսպակն պատեղաւոր սկսվելից յետ նա առ ժամանակ փակվում է: Մտադրութիւն կարի հանոյ պապին նրան տեղափոխել Հռուսի, բայց տեղեկութիւններից երևում է, որ նա այժմս վենետիկում է միայն ոչ թրքն առանձին ուսումնարան, այլ իբրեւ Ռաֆայելեան վարժարանի կղերական խառնուրդ մասն: Այդ ժամանակները Հայ Լուսաւորչականներին համար Մուրատեան վարժարանը խափանված է, և դարձել է իսկ պրօպագանդայի հիմնադրութիւն միանգամայն ընդդէմ հանդուրեալ Մամուլ: Մուրատի կտակին և կամքին: Ոչ ոք չունի տեղեկութիւն ոչ երկից և ոչ միւրից մասին, ոչ կառուածներ իր գրութեան մասին և ոչ վարժարանի մատակարարութեան մասին:

Այն Մուրատեան վարժարանի համառօտ և ողբալի պատմութիւնը:

(Կըլարուական):

դժբաղդաբար վսեմալուգ Ստեան էֆէն
դիւի բացախալուծիւնը. որ յետին պո-
հուն կրնացէր յատուկ նամակով ան-
յաղիքելի արգելել մը հանգիպելը և որ-
տով ու հօգուով հանդէսին ներկայ գրա-
ռելը: Համոզման կը նախադասէր վսե-
մալուգ Ստեանի փառա Արաւոտեան, ո-
ր ժամ ձնել և կէտին համախմբէ Արա-
տեան ինմոյքը բացաւ ի ներկայութեան
բազմոյ հրաւիրելոց և ընկերութեան
անդամոց:

Պէտք է գիտնալ թէ այս հացկերութիւն Արարատեան անդամոց, ինքնայոժակածք և անհատական ծախիւք տրուեցաւ ոչ թէ ընկերութեան նուիրակադրամովը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐ ԵՐ

Պ. *** հաղորդում է հետևեալ չու-
րը՝

— Վհահախառ կաթողիկոսի տնօրինու-
թամբ այստեղ նուիրատուութիւն է
տուտ Օշականի Ս. Մեսրոպբի եկեղե-
կն նորոգելու համար:

— Սարսափելի երաշտովի՛ն է .
դը մարդ է խեղդում. Վե՛րն վերաց
ստուգածոնայ պատկերը ժամանակ առ
մանակ գիւղերն են տանում, անձրև
ն. չէ գալիս: Հացը օրէ ցօր թանգա-
ււմ է:

— Այս տարի բացուելու է այստեղ
խորդաց պրոգրիմազիա, այս ուսում-
բանի պատրաստութիւնները վաղուց
ն տեղնալով մեծապէս նա երեսուն

— Մի քանի նոր քահանաներ են ստորաստվում ձեռնադրուելու. նոքա կարող պատիւ բերել իրանց ստա-
լի կոչման ... մինչև երբ ... դոքա
մ համար են ձեռնադրվում, միթե
ելորդ ռիսեր կան:

Ազգային պատկերացումները

10. Վ. Ագոշտյանը ներկայումս հարկում է
ս տարի չատ անկարգ և տխուր դե-
մթիւնում են գտնվում չնորիւ անհոգ
գաւառացիները և անմիաբան ուսու-
նեքի:

2. Ագուլիսում և թէ չըջակայքում
անհայր հորալին է և չատ տաք, մառ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հոռվից 20-ին ապրիլի վեհնայի
«Presse» (Պրեսսե) լրագրին գրում են.
«Երեկ վատիկանը (պապի արքունիքը)

զկայ նրաւ մի հազուադրեալ տես-
սարանի, ծայրագոյն հովուի (պապի)
մօտ դարձաւ մօլորեալ հովիւն և ոչ
միայն մօլորեալ ոչխարը: Նախկին
պատրիարք Բիւբէլեանը հրապարա-

կաւ, կարգէնաշների ներկայութեամբ

դուք է- որ մեզանում անձրևներ չեն եկել:

3. Վ. Ազուլեայ երկ. ուսումնարանների հիմնադիր անդամները տեսնելով հոգաբարձուներին անհոգությունը իրենց պաշտոնում և ուսումնարանների ներկայ անհայտանալի վիճակը, կազմեցին ուսումնարանական մասնաժողով բաղկացած 7 անձինքներից և տուեցին այդ մասնաժողովին բոլոր վարչական իրավունքները, որ նա հոգայ ուսումնարանների պահանջները և անկարգությունների և պակասությունների վրայ մինչև նոր հոգաբարձուներ ընտրելը:

4. Վ. Ազուլեայի հասարակության անդամները շատերը դիմում են դեպ մասնաժողովի յարգելի անդամները և պահանջում, որ առաջիկայ ուսումնական տարույց համար չպահեն ուսուցչական պաշտոնում այժմեան Հայոց լեզուի ուսուցչին և մի և նույն ժամանակ Մշակի աշխատակից պ. Յ. Մելիք-Յակոբեանցին այլ և այլ պատճառներով, բայց թե՛ մասնաժողովը ինչպես կվճարի այդ հարցը իւր նիստերում, դեռ մեզ յայտնի չէ, միայն մասնաւոր անձինքներից լսում ենք, որպէս թէ մեծ փառք ու պատիւ է թէ մեր ուսումնարաններին և թէ մեր հասարակութեանը, որ մի այդպիսի երևելի ղեկավարում ու բարձր դաստիարակներ ունեցող (?!...) երիտասարդ մշտապէս գտնուի Ազուլեայում, որովհետեւ դրա բարձր գաղափարների հնորին է. որ այսօր Ազուլեայի արժանացել են հրապարակական թերթում կովկասեան Ամերիկացիներ (!) կոչվելու և մի հմուտ գրչի զօրութեամբը կամեցել են կրօնափոխութիւն անել:

5. Ազուլեայի փոխարէն իւր ուսումնարանների դասական պետքների, դասատան կարասիքների վրայ հոգալու, եկեղեցիներն է դարձրուում և անխնայ կերպով մեծում փողեր, երբեք ուշք չդարձնելով, որ իւր ուսումնարանի աշակերտներից շատերը դասի միջոցին կամ կանգնում են կամ պատուհաններում նստում նստարանների պակասութեան պատճառով:

6. Վ. Ազուլեայի ուսումնարանների կրօնական քանան շատ ժամանակ թողնում է իւր դասերը և դնում եկեղեցիները ոսկեզօծող արհեստաւորի մօտ արհեստ ուղորդում, բայց հոգաբարձուք երբեք ուշք չեն դարձնում այդ բանին:

Ամսոյ 29-ին եղաւ մեծ. պարոն Յովսէփ Եղիմանեանի դասախօսութիւնը տեղւոյ քաղաքային կլուբում: Բոլոր դահլիճը լի էր ուկրաիններով, որոնք իրանց գոհունակութիւնն ու համակրութիւնը յայտնեցին ծափահարութիւններով և բազմիցս դուրս կանչելով մեծ. դասախօսին: Նիւթն էր Վիլիկան, ուր դասախօսն անձամբ ճանապարհորդած է: Նիւթը նպատակին յարմար էր, որովհետեւ դասախօսութիւնից եղած արդիւնքն, ինչպէս լսել ենք, նշանակած է յօգուտ և Պոլսոյ Վիլիկան ընկերութեան, որին ցանկանում ենք նոյն յաջողութիւնն, որ գտել է Արարատեան ընկերութիւնը: Խմբագրութիւնն աւելայի սիրով կընդունէ նուէրներ և այս ընկերութեան համար, որոյ նպատակն է Վիլիկայի

Հայոց՝ Զէյթունի և Հաճինի լուսաւորութիւնը: Վիլիկան Հայոց երկրորդ հայրենիքն է՝ այստեղ վերջին անգամ հանգաւ Հայոց քաղաքական կեանքի ծրագը, այստեղ վերջը վեցաւ Հայոց սուրբ: Վիլիկայի Հայեր կարօտ են և արժանի ընդհանուր ազգի օգնութեան իրանց լուսաւորութեան համար:

Թիֆլիզում երկար երաշտութիւնից և շոք օրերից յետոյ, այս մի քանի օր է, որ երեկոներին փողեր լնչ անձրև է գալի. իսկ երեկ մայիսի 1-ին այստեղ բաւական յորդ անձրև և կարկուտ եկաւ, որ մօտ քառօրե ժամ տեկց:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՕՆԵԱՆՑ:
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՆԵՐՄԻՍԵԱՆ

Հայոց Ազգային-Հոգևոր Դպրոցի աշակերտների տարեկան հարցաքննութիւնը լինելու է հետևեալ կարգաւ.

Ամիս և ամսաթիւ.	Դասատուներ	Առարկաներ
Մայիսի 2	Ե. Զ.	Ռուսաց լեզու,
3	Ե. Զ.	Հայոց լեզու,
7	Ե. Զ.	Յրանսխական լեզու,
11	Ե. Զ.	Ընդհանուր Պատմութիւն,
14	Ե. Զ.	Աղբբա և Երկրաչափութիւն,
15	Պատրաստական I և II բաժանումները.	Բոլոր առարկաներից
16	Պատրաստական III բաժանումը.	Հայոց լեզու և Ռուսարանութիւն,
17	Պատրաստական III բաժանումը.	Մնացած առարկաներից,
18	Ե.	Կրօն և Տօմար,
22	Ե.	Եկեղեցական Պատմութիւն,
23	Ե.	Մանկավարժութիւն,
25	Ե.	Ռուսաց Պատմութիւն,
26	Ե.	Կրօն և Ստուածաբանութիւն,
28	Ե.	Ֆիզիքա և Ինագիտութիւն,
30	Ե.	Հայոց Մատենագրութիւն,
31	Ե.	Հայոց Պատմութիւն,
Յունիսի 4	Ե.	Աշխարհագրութիւն,
5	Ե.	Ընդհանուր Մատենագրութիւն:

I, II, III, և IV դասատանց դասուր քննութիւնները լեզուներից և մատենագրային լինելու են. I և II դասատանց մէջ Մայիսի 22-ին և 23-ին, իսկ III և IV դասատանց մէջ՝ Մայիսի 24-ին, 25-ին և 27-ին: Հարցաքննութիւնը մինչև մայիսի 26ը լինելու է գլխի ճաշու 5 1/2 ժամից և այնուհետև առաւօտները 8 ժամից, իսկ պատրաստական դասատան քննութիւնները լինելու են նոյնպէս առաւօտները:

Կ. Պոլսում և Տաճկաստանի գաւառներում «Մեկուս Հայաստանի» լրագրին ստորագրելու ցանկացողները կարող են դիմել Կ. Պոլսի առ պ. Պարոյր գրաւորատու Ղուկասեան պ. Սարգիս Էջինգի գրաւորատուանոցը, Եճինճամբ փողոց, Չիլիկիկիլը ճառէսի:

Երասեան Հայոց Ազգային-Հոգևոր դպրոցի Հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է ցանկացողներին յանձն առնուլ դպրոցի որդեգիրների սնունդը և լսարանների լուսաւորութիւնը և

այլ մանր ծախքը: Այս մասին նշանակած է աճուրդ (առանց կրկնաճրդի) հոգաբարձական խորհրդարանում մայիս ամսոյ 2-ին, երեկոյեան 8 ժամին: Պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջամեն օր, բացի կիրակիներից և տօներից, ցերեկուայ 10 ից ց 12 ժամին:

ԶԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻԺՈՒՄ
ս ո տ ա ց ղ և չ և լ
ՄԻՆԱՍ ԶԵՐԱԶԻ
աշխատութիւնները

1. Գրական փորձեր . . . 1 ռ.
2. Ազգային դաստիարակութիւն 1 "

3. Թէ ինչ շահեցանք Պեր-լինի վեհաժողովէն . . . 50 Կ.
4. Հայաստան և խաղիա . . . 65 Կ.

ՄԵՐԻԿԵԱՆՑԻՑ

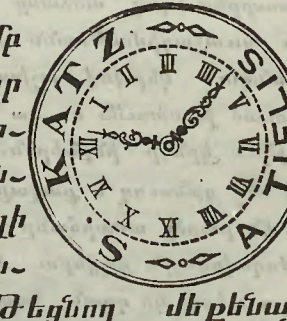
մնացած են ոտանաւորներ, երգեր և նոտաներ: Ցանկացողք հանգուցելոյ այդ երկասիրութիւնը ձեռք բերել տպագրութեան համար կարող են դառնալ մեծ պարոն Զժկեանցին:

Յուսալի է, որ մեր կարողութեան տէր եղող բանասէրները թող չեն տալ որ հանգուցեալ տաղանդաւոր Հայ դերասանի երկասիրութիւնը անհետանան ժամանակի կլանող ժանիքներից:

Ս. ԿԱՅԻ

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԳԵՊՕ

Ստանուէ մեծ քանակութեամբ շարունակաբար ծոցի շատ ընտիր եւրոպական զանազան երևելի գործարաններից: Ստացուած է նոյնպէս մեծ քանակութեամբ Փարիզի աշխարհաշուէսից պատիւ և գրասենեակի ժամացույցներ ու զարթեցնող մեքենայ: Ժամացույցների ուղիղ բանելուն երաշխաւոր է խաւովի տէրը: Խանութը գտանվում է Դիւրցովի փողոցում № 8:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՅՈՒՄԸ

- ԶԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ
- վաճառվում են 'ի միջի այլոց և հետևեալ գրքերը՝
1. Ներսէս հիգերորդ աշտարակցի կաթողիկոսի կենսագրութիւնը, ժողովեաց Աղ. Երեցեանց. հատոր ա 30 Կ.
 2. նոյնը հ 40 Կ.
 3. 4 30 Կ.
 4. Միգրաբեկեանց-Գօշ Միսիթարի, Ողիմպիանոսի և, Եղգոպոսի առակները. 1 ռ.
 - Վիշապազուն-Ռմիէ 40 Կ.
 - 6 Յարոյ-Հայոցմամուլը 30 Կ.
 - 7 Տէր Աստուածատրեանց-Վ. Հօրնի անապատումն 30 Կ.
 - 8 Առաքելեանց Հաւատարմութիւնը ամէն արգելքներին յաղթումէ 40 Կ.
 - 9 Խաւարից դէպի լոյս. 40 Կ.